

Peder Staffansson (tjurhuvud?)

Sammandrag: En genomgång av beläggen för landsdomare Peder Staffansson i Sönderhalland, belagd 1488-1509, och hans eventuella släktrelationer.

Författare: Anders Ryberg

Redaktör: Michael Lundholm

e-post: anders.ryberg@rydato.com

SGS dokumentnummer: SGS1B7-A

SGS publikation och nr: Småskrifter 2005:3

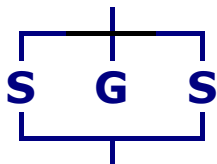
ISSN: 1653-1337

SGS utgivningsdatum: 2005-08-14

Nyckelord: Halland, Småland, Västergötland, 1400-tal, 1500-tal

© Svenska Genealogiska Samfundet, Vadstena, 2005. Delar av artikeln får citeras eller kopieras om källan anges.

Källangivelse: Anders Ryberg, *Peder Staffansson (tjurhuvud?)*, Småskrifter 2005:3, SGS Nätpublikationer, Svenska Genealogiska Samfundet, Vadstena, sgs1a1.dot, <http://www.sgsf.org>

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
1 Inledning	3
2 Vad vet vi om Peder Staffansson?	3
3 Slutsatser	7
Källförteckning	7
Person- och ortsregister	9

Peder Staffansson (tjurhuvud?)

Anders Ryberg

1 Inledning

Peder Staffansson (tjurhuvud) är min farfars farfars farfars farmors farfars farfars morfar och min farfars farmors farfars farfars morfars farfars morfar. Jag härstammar från honom via två ättlingar till släkten Månesköld på Tjörn.¹ Det är troligen på denna ö han idag har flest kända ättlingar.

Om denne landsdomare i Sönderhalland är inte mycket känt. Jag försöker här bena upp vad man vet om honom. Enligt Raneke för han ett oxhuvud i sitt vapen och är belagd från 1488- ca 1510.² Dock har Beerståhl senare visat att det rör sig om ett tjurhuvud, då djuret på ett par bevarade vapensköldar har en nosring.³

2 Vad vet vi om Peder Staffansson?

I *Repertorium diplomaticum regni Danici mediaevalis* finns följande belägg på honom:

- 1488: Omnämnd som landsdomare i Sönderhalland.⁴
- 27/11 1501, 26/7 1505 och 17/2 1509: Utfärdar dokument i egenskap av landsdomare i Sönderhalland.⁵
- 31/12 1505(?) och 4/3 1508, samt någon gång 1484-1513: Omnämnd som landsdomare i Sönderhalland.⁶

Vidare finns han omnämnd följande år i *Optegnelsebog fra Christiern Is og Hans´ s Cancelli.*, i en inkomstförteckning vid tre tillfällen mellan 1501 och 1508. 1501 noteras:

¹ Nordström (2002).

² Raneke (1982-85), volym I, sid 302.

³ Beerståhl (2004).

⁴ Rep Dan 6318.

⁵ Rep Dan 9464, 10421-23 och 11206.

⁶ Rep Dan 10499, 10968 och 13116.

”Peder Staffensen for thet leen han haffuer hoos Halmstade selff andhen.”⁷

I ett dokument i Halmstads rådhusarkiv (3/3 1497), bekräftar Peder att hans närbeskylte fränder, väpnarna Jens Tordssön och Andbiörn Tordssön med sin moders, hustru Ellines samtycke sålt en gård i Tiarp i Vapnö socken.⁸ Affären genomfördes redan 5/12 1444.⁹

Dessa två väpnare bör, av namnen att döma, vara identiska med Abjörn Tordsson (n 1434-53) och Jöns Tordsson (n 1444-55), söner till Tord Jönsson; för en sparre över ett blad i vapnet. Djurklous sparreutredning har bara sparsamma uppgifter om dem, och varken han eller Härenstam känner namnet på deras moder.¹⁰ Då jag inte heller påträffat henne i senare litteratur bör detta vara en nyidentifiering, men någon mer exakt identifiering har jag inget underlag för.¹¹ Dessa bröder har i vilket fall av Djurklou visats vara kusiner till Märta Abjörnsdotter, farmor till Peders hustru Kristina Björnsdotter (Krumme, n 1515).¹²

Det finns bara en gård knuten till Peder Staffansson, så vitt jag känner till. Den 10/2 1494 säljer fru Birgitta Olofsdotter (Tott) en gård, sannolikt Yttersöra i Bergs socken, Vadsbo härad, till sin ”kära frände” Peder Staffansson.¹³ Den 14/2 1505 utfärdar väpnaren Peder Staffansson ett brev i Halmstad där han säljer samma gård till hustru Anna Karlsdotter, änka efter Erik Karlsson (Vase) och Erik Gyllenstierna.¹⁴ Denna frändskap mellan Peder och Birgitta skall vi återkomma till på slutet.

⁷ Tryckt i Danske Magazin, række IV, bind II, hæfte II.

⁸ Rep Dan 8353; utdrag av Weibull (1903) sid 170.

⁹ Rep Dan 7454; utdrag av Weibull (1903) sid 160.

¹⁰ Djurklou (1891) och Härenstam (1946); den senare nämner bröderna på sid 323f.

¹¹ Janzon (2003).

¹² Djurklou (1891), Almquist (1989).

¹³ Meddelat av Kaj Janzon på Anbytarforum (2004-05). Dokumentet finns i Bergshammarsamlingen på RA.

¹⁴ HH 4:4, s.386.

Den 29/7 1515 är Peder död enligt ett brev utfärdat av hans änka Kristina.¹⁵ Detta brev är intressant, då Kristina här talar om sin styvmor, vilket ingen noterat förrän häromåret, inte ens Almquist i ÄSF.¹⁶ Det finns, enligt ÄSF, två belägg på Björns hustru, dels ett från 1479, dels ett från 1515. Av belägget 1479 framgår att hennes namn är Ingrid Jeppesdotter, identifierad som dotter till Jakob [Jeppe] Ingemarsson Tiby. Av belägget 1515 framgår endast förnamnet, Ingrid. Ingrid skall då ha övertagit Björns sätesgård, Vi i Löts socken. Den Ingrid som nämns 1515 kan definitivt inte vara mor till Kristina, men frågan är om hon är identisk med Ingrid nämnd 1479. Frågan kompliceras av att så väl Bengt Åkesson Färlas släktbok, som biskop Hans Brasks släktbok, tar upp Kristina som dotter till Ingrid Jakobsdotter.¹⁷ Å andra sidan är det fullt möjligt att dessa missat en tidigare hustru. Kristina Björnsdotter blir för övrigt omgift med näste landsdomare, Jon Svenske, som har sonen Nils.¹⁸

Slutligen finns en teckning av Peders gravhäll bevarad, han var begravd tillsammans med sina föräldrar i Halmstads dominikanerkyrka. Tyvärr framgår inte föräldrarnas namn av gravhällen, som har följande inskription:

HIC.JACET.PETRUS|STEPHANI.ARMIGER.AC.LEGISLATO[R]|HAL
LANDIE.ET.CU[M]|P[AR]E[N]TIB[US].SUIS.Q[UI]:
OBIIT.MC[...],

vilket översatt innebär latinets att väpnaren Peder Staffansson med föräldrar ligger begravda där.¹⁹

I en uppteckning över Kristina Gyllenhorns anor uppges han, enligt Nordström, vara son till Steffan Pärson Ramel och en kvinna av släkten Bille. Uppgiften har dock oklart källvärde.²⁰ Peders gifte med

¹⁵ Sandbergsska samlingen FF 13152, dokumentet först tolkat av Cary Gustafsson, Angered; se Ryberg (2002). Texttolkningen sedan verifierad av Niclas Rosenbalck 22/11 på Anbytarforum (2003).

¹⁶ Almquist 1989.

¹⁷ Brask (1970) fol 49; för Bengt Åkesson Färlas släktbok, se Nordström (2002).

¹⁸ Almquist 1989.

¹⁹ Beerståhl (2004).

²⁰ Nordström (2002)

Kristina Björnsdotter omnämns också i Åke Bengtssons (Färila) släktbok.²¹

I Hans Brasks släktbok förekommer flera Peder Staffansöner, men vissa kan uteslutas. De passar varken vad det gäller familj, tid eller plats. Dock är några intressanta. På folio 34 finns en Peder Staffansson som är son till en hustru Gunnel Jönsdotter (identifierad som sparre över blad).²² Gunnel skall vara ett av Jöns Abjörnssons många barn. Enligt Djurklou (1891) är hon inte känd i samtida källor. Enligt Olof Claessons släktbok uppges hon vara gift med en Per Staffansson.²³ På folio 71 är det istället så att hustru Gunnel uppges vara mor till en Kristina, som är gift med en Staffan, och mor till Nils Jonsson och Peder Staffansson.²⁴

Vi har här en situation som anstår vilken mytologisk berättelse som helst, där hustru Gunnel är såväl Peters hustru, mormoder och svärmoder. Hustruskapet torde kunna uteslutas av kronologiska skäl. Gunnels förmodade syskon var alla verksamma på tidigt 1400-tal, Peder Staffansson 50-100 år senare. Vad det gäller mormoderskapet och svärmorskapet finner jag det senare troligast, eller åtminstone att Gunnel ingick bland Kristina Björnsdotters anor. Jag finner det nämligen troligt att det har skett vissa felplaceringar i släkttavlan på fol 71. Nils Jonsson är ju barn till Kristina Björnsdotters andra make, om Kristina är hans mor är möjligen inte helt klart. Peder Staffansson var hennes make, och bör alltså flyttas upp ett steg. Hans far Staffan kan förvisso ha varit gift med hustru Gunnel, men jag finner det troligare att hon ingick i Kristinas mödernesläkt. Att en dotter till Jöns Abjörnsson skulle vara Kristinas mor finner jag inte helt sannolikt av kronologiska skäl. Jöns är trots allt belagd sista gången på 1390-talet, och inget av hans kända barn är belagt efter 1440-talet. Kronologin blir väldigt ansträngd om Kristina skall kunna få barn med Peder Staffansson, och helt omöjlig om hon är mor till Nils Jonsson. Samtliga olika förklaringar medför dock problemet att vi har att göra med åtminstone gifte mellan syslingar, tremänningar, vilket

²¹ Nordström (2002).

²² Brask (1970) sid 84.

²³ Djurklou (1891)

²⁴ Brask (1970) sid 157.

inte var tillåtet enligt kanonisk lag.²⁵ Detta då Björn Nilsson också stammar från Jöns Abjörnsson.²⁶ Oavsett om Björn eller Peder var gifta med Gunnel så blir det olagligt nära släktband. Dock var det inte alltid reglerna tillämpades om mer avlägsna släktskap, så det är kanske ändå möjligt.

3 Slutsatser

Däremot går det ur dessa släktböcker inte att dra några säkra slutsatser om Peders härstamning. Den enda säkra ledtråd vi har är egentligen att Birgitta Olofsdotter 1497 kallar honom sin frände. En tänkbar koppling är Birgittas mormors far, Abraham Brodersson (avrättad 1410), som också höll till i Halland och förde ett tjurhuvud i sitt vapen.²⁷ Han skulle kunna vara en anfader till Peder, men hur finns det inga ledtrådar till. Jag har dock personligen något lättare att tänka mig en okänd dotter till Abraham, som i så fall skulle kunna vara Peders anmoder. Påpekas bör att detta är ren spekulering. Det är tyvärr möjligt att vi aldrig kan få säkra svar om Peders härstamning.

Källförteckning

Almquist, J. E., (1989), *Krumme*, sid 241-244 i F. Wernstedt, H. Gillingstam och P. Mäller (red.) *Äldre svenska frälsesläkter I:3*, Stockholm.

Anbytarforum (2004-05), Övriga ämnen: Medeltiden: Peder Staffansson, landsdomare i Sönderhalland <http://genealogi.aland.net/discus/messages/22540/62412.html?1108055978> Uttag gjort 29/5 2005.

Anbytarforum (2003), Anbytarforum: Övriga ämnen: Medeltiden: *Krumme* <http://genealogi.aland.net/discus/messages/22540/28747.html?1092044659> Uttag gjort 31/5 2005.

Beerståhl, N. F., (2004), Tre senmedeltida gravhällar som trots ha anknytning till *Mariestad Vapenbilden 58*, sid 202-205.

Brask, H., (1970), *Biskop Hans Brasks släktbok*, utgiven av Hans Gillingstam och Gunnar Setterkrans, Personhistoriska Samfundet, Stockholm.

Christensen-Nugues, C., (2004) Äktenskap och familj, sid 295-333 i Christensson (2004).

²⁵ Christensen-Nugues (2004).

²⁶ Almquist (1989).

²⁷ Raneke (1982-85) volym I sid 304.

Christensson, J. (red.), *Signums svenska kulturhistoria: Medeltiden*, Signum, Lund, 2004

Danske Magazin: inholdende bidrag til den danske histories oplysning, Udgivet af Det Kongelige Danske Selskab for Faedrelandets Historie, (1745-) Köpenhamn.

Djurklou, N. G., (1891), Svenska släkter med sparren öfver ett blad som sköldemärke, *Historisk Tidskrift* 11, sid 137-183, Stockholm.

Hermanson, G. et al (red.), (2002), *Äldre bohussläkter: John Anders Nordströms artiklar om släkterna Måneskiöld, Green, Darre m.fl.*, Tjörns släktforskare, Göteborg.

Historiska handlingar / utg. av Kungl. Samfundet för utgifvande af handskrifter rörande Skandinaviens historia Stockholm : Samf., 1861-1979

Härenstam, C., (1946), *Finnveden under medeltiden*, Lund.

Janzon, K., (2003), En sparre med något krams därunder. Några uppgifter om det medeltida frälset i västra Småland, *Släkt och hävd* 2003:1, sid 3-21.

Nordström, J. A., (2002) Några anteckningar om släkten Måneskiöld i Bohuslän, sid 12-17 i Hermanson et al (2002). Tidigare utgiven i L. Pålsson (red.), *Västsvensk genealogi och personhistoria*, Västra Sveriges Genealogiska Förening, Göteborg, 1971.

Raneke, J., (1982-85), *Svenska Medeltidsvapen I-III*, Doxa, Bodafors.

Repertorium diplomaticum regni Danici mediaevalis: Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen med Udtog af de hidtil utrykte, (1894-1939), Kr. Erslev, William Christensen och Anna Hude (red.), Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie, Köpenhamn. [Rep Dan]

Riksarkivet,
Kammararkivet
Sandbergiska samlingen

Ryberg, A., (2002), Nya rön om släkten Måneskiölds halländska härstamning, sid 18 i Hermansson et al (2002).

Weibull, L. (1903), Halmstads rådhusarkiv, *Historisk tidskrift för Skåneland* 1903:1, sid 153-174.

Person- och ortsregister

Abjörn Tordsson, 4
Abraham Brodersson, 7
Anna Karlsdotter, 5
Bengt Åkesson Färla, 5
Bille, 6
Birgitta Olofsdotter, 7
Birgitta Olofsdotter (Tott), 4
Björn Nilsson, 7
Erik Gyllenstierna, 5
Erik Karlsson (Vase), 5
Gunnel, 6, 7
Gunnel Jönsdotter, 6
Halmstad, 4
Hans Brask, 5, 6
Ingrid Jeppesdotter, 5
Jakob [Jeppe] Ingemarsson
Tiby, 5
Jon Svenske, 5
Jöns Abjörnsson, 6, 7
Jöns Tordsson, 4
Kristina Björnsdotter
(Krumme), 4, 5, 6
Kristina Gyllenhorn, 6
Månesköld, 3
Märta Abjörnsdotter, 4
Nils Jonsson, 5, 6, 7
Olof Claesson, 6
Peder Staffansson, 6
Peder Staffansson, 5, 7
Peder Staffansson
(tjurhuvud), 3
Peder Staffansson, 4
Steffan Pärson Ramel, 6
Söderhalland, 3
Tjörn, 3
Tord Jönsson, 4
Vadsbo härad, 4
Vi, Löt, 5
Yttersöra, Berg, 4
